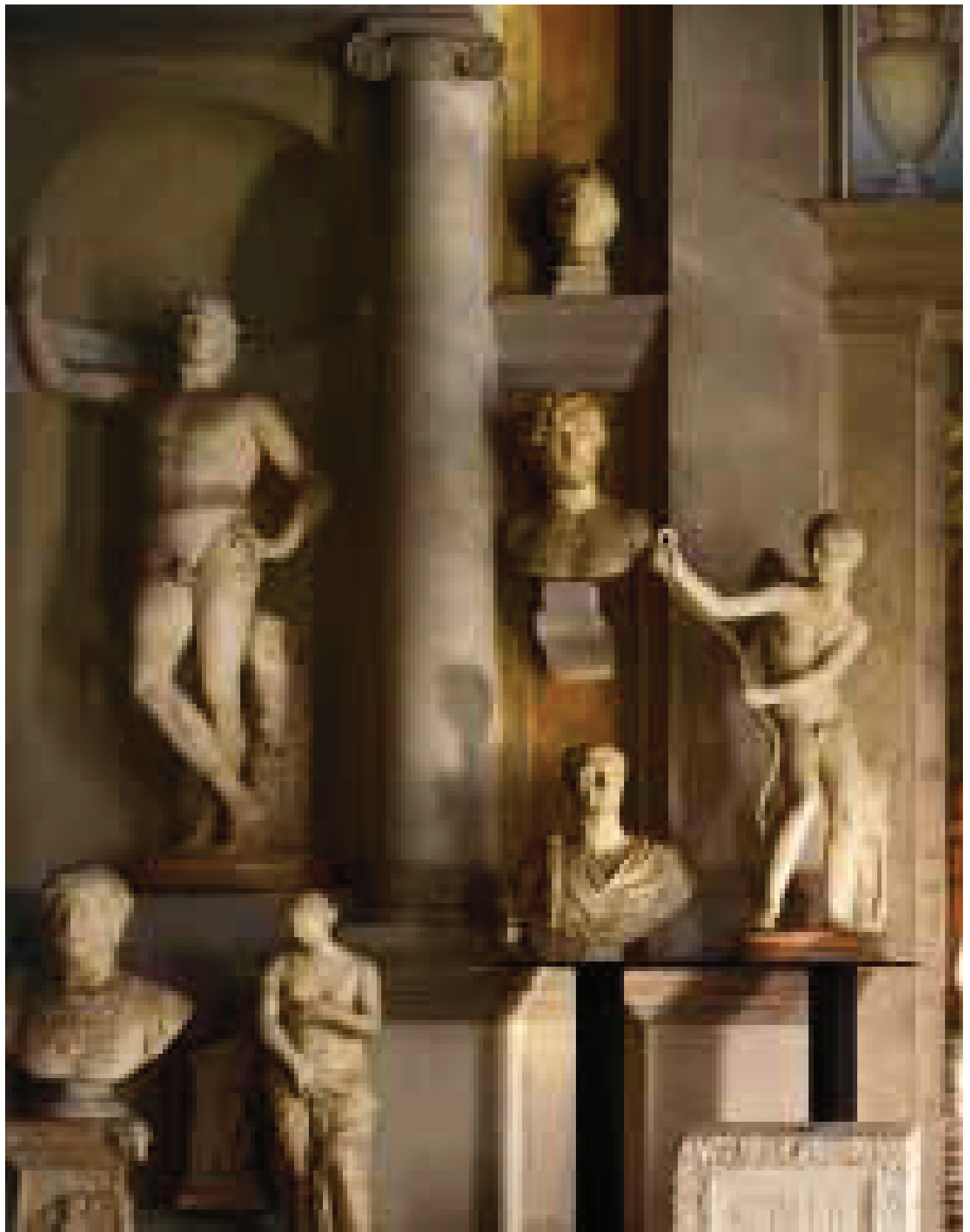

De bibliotheek

HOOGTEPUNTEN UIT DE
WERELDGESCHIEDENIS

De
bibliotheek
HOOGTEPUNTEN UIT DE
WERELDGESCHIEDENIS

James W.P. Campbell

Fotografie Will Pryce

THOTH | LUSTER

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met Thames & Hudson, Londen.

Oorspronkelijke titel: *The Library. A World History*.

© 2015 Thames & Hudson Ltd, Londen

© 2015 Nederlandse vertaling: Auke van den Berg en Olaf Brenninkmeijer voor Bookmakers, Nijmegen en Uitgeverij THOTH, Nieuwe 's-Gravelandseweg 3, 1405 HH Bussum
WWW.THOTH.NL
ISBN 978 90 820387 1 2

Licentieuitgave voor België:
Uitgeverij Luster, Antwerpen – 2015
www.uitgeverijluster.be
ISBN 978 90 820387 1 2

Ontwerp: Jason Ribeiro, Johanna Basford
Zetwerk Nederlandse opmaak: Studio Hans Lemmens
Gedrukt in China

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij THOTH, Nieuwe 's-Gravelandseweg 3, 1405 HH Bussum.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission from the publisher.

MET DANK AAN

Dat dit boek zo'n groot en breed gebied bestrijkt, is alleen mogelijk dankzij de betrokkenheid van een groot aantal mensen. We zijn de staf van Thames & Hudson dankbaar voor hun deskundige adviezen. Ian Sutton, die dit project van meet af aan heeft gesteund, heeft het resultaat helaas niet meer mogen aanschouwen. We hebben zijn gevatheid en eruditie gemist.

Graag willen wij het productieteam bedanken: Stephen Robinson voor de digitale verwerking van de foto's, Niall Bird voor het maken van de lijntekeningen, Maggi Smith voor haar zorgvuldigheid bij het maken van het ontwerp van dit boek en Michael Hall voor zijn redactiewerk.

Dit project vereiste een aanzienlijke hoeveelheid internationale coördinatie, waarbij de hulp van velen onontbeerlijk was. Wat dit betreft gaat onze dank uit naar Angela Caine, Marta Casares, Rebekah Clements, Sophie Descat, Manu-olo Guerci, Dustin Hässler, Stefan Holzer, Bo-Yun Jung, Jin Woo Jung, Miao Li, Werner Lorenz, Ana Martins, Roland May, Yiting Pan, Daphne Thissens en Hongbin Zheng. Bij ons werk in Japan hebben we veel hulp gehad van Martin Morris en Miyoko, waarvoor onze dank. Dank ook aan de vrienden die onderdak en morele steun boden: Deanna Griffin, Simon Kuper, Tamsin Aspinall en Barnaby Prendergast, Kathy Long en Glen Horton, Cecily Hilsdale en Jonathan Sachs.

Graag willen we ook de directeuren en het personeel bedanken van de bibliotheken die in dit boek voorkomen, voor hun medewerking, hulp en adviezen: D. Abulafia, M. Agosta, R. Aiello, M. Allen, M. do Amaral, E. Andersson, N. Aubertin-Potter, A. Bambery, A. Baumann, M. Beckett, S. Bohnet, O. Braides, F. Buchmayr, J. van Burk, S. Cannady, A. Cappa, I. Ceccopieri, Z. Cerkenik, L. Comstock-Tirrell, E. Desrochers, A. Diffley, T. Eggington, K. Ekholm, P. Errani, P. Espinosa, E. Fighiera, S. Frigg, K. Fujii, Y. Fujii, A. Gamerith, D. Giuliani, M. Le Goff, P. A. Groiss, F. Gruss, P. Hansaghy, A. Heijn, M. Heikkilä, S. Helfferich, K. Hildebrandt, S. Jones, W. Keller, J. Lam, P. Leroy, M. Lubing, I. Maclean, R. Martz, D. McKitterick, K. Molloy, G. Morgan, C. Nicholson, R. Ovenden, J. Parez, V. Perry, C. Peters, A.-M. Pietilä-Ventelä, J. Pollard, M. Prüller, J. Quinn, D. Ruhlmann, Lord Salisbury, D. Scialanga, E. Sonnleitner, S. Soullignac, K. Spears, K. Spence, M. Statham, J. Taylor, K. Tollkühn, J. Tomaschek, P. Trowles, M. Uemura, J. Walworth, I. Yglesias de Oliveira en N. Zins.

Dit boek is opgedragen aan de nagedachtenis van onze vaders, die het ongetwijfeld prachtig gevonden zouden hebben, en aan onze zoons, die naar wij hopen mettertijd evenveel van bibliotheken zullen gaan genieten als wij.

p. 1: Een lessenaar in de Biblioteca Malatestiana, Cesena, Italië, 1452

pp. 2-5: Doorkijk vanuit de antichambre naar de leeszaal van de Biblioteca Marciana, Venetië, 1564

pp. 4-5: Bij bombardementen beschadigde boeken in de kapittelbibliotheek, kathedraal van Noyon, Frankrijk, 1506-1507

pp. 6-7: Biblioteca Malatestiana, Cesena, Italië, 1452

p. 8: Biblioteca Joanina, Coimbra, Portugal, 1728

Hiernaast: bibliotheek van de abdij van Sankt Gallen, Zwitserland, 1765

Inhoud

Woord vooraf 15

Inleiding 18

HOOFDSTUK 1 36

Onzekere oorsprong Bibliotheken in de oudheid

HOOFDSTUK 2 60

Kloosters, codices en kisten Bibliotheken in de middeleeuwen

HOOFDSTUK 3 90

Kasten en kettingen Bibliotheken in de zestiende eeuw

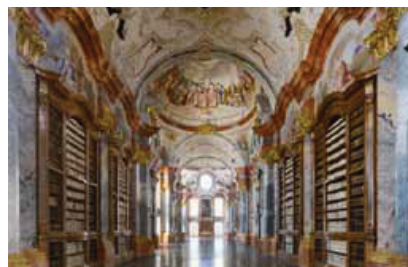

HOOFDSTUK 4 120

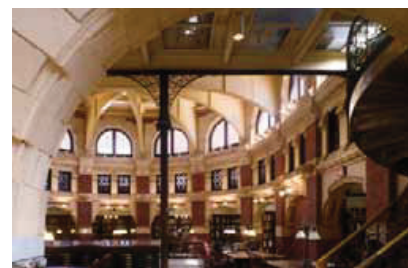
Muren, koepels en alkoven Bibliotheken in de zeventiende eeuw

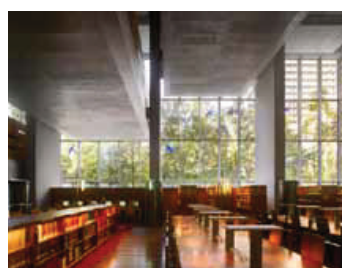
HOOFDSTUK 5 152
Engelen, fresco's en geheime deuren
Bibliotheken in de achttiende eeuw

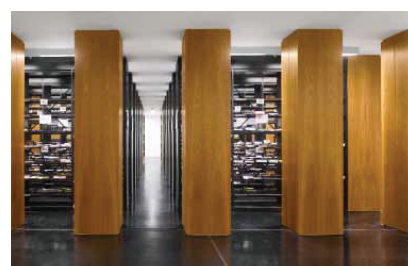
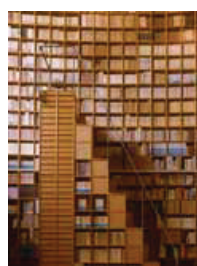
HOOFDSTUK 6 204
IJzeren stellingen, gaslampen en kaartcatalogi
Bibliotheken in de negentiende eeuw

HOOFDSTUK 7 244
Elektriciteit, beton en staal
Bibliotheken in de twintigste eeuw

HOOFDSTUK 8 284
De toekomst van de bibliotheek
in het elektronische tijdperk

Noten	310
Bibliografie	313
Register	317

Woord vooraf

Links

**GEORGE PEABODY
LIBRARY, 1866**
Baltimore, Verenigde Staten
van Amerika

Deze bibliotheek, ontworpen door Edmund Lind, is een van de mooiste bewaard gebleven voorbeelden van een bibliotheek met ijzeren stellingen, een type dat karakteristiek is voor de Verenigde Staten in de negentiende eeuw.

Het idee voor dit boek kwam voor het eerst bij me op toen ik als architectuurstudent een scriptie schreef over de Radcliffe Camera in Oxford. Het lag voor de hand dat ik daarbij op zoek ging naar een overzichtswerk over de geschiedenis van de bibliotheekarchitectuur. De enige werken in het Engels die daarvoor in aanmerking kwamen waren J.W. Clarks *The Care of Books*, gepubliceerd in 1901, en het uitstekende, maar relatief korte hoofdstuk over dit onderwerp in *A History of Building Types* (1976) van Nikolaus Pevsner. Toen ik een dergelijk boek twintig jaar later nog steeds niet kon vinden, ontstond het plan er zelf een te schrijven.

De ironie is dat we tegenwoordig te horen krijgen dat het boek, en daarmee de bibliotheek, wordt bedreigd. Dus zal deze studie slechts dienen als gedenkteken voor een overbodig geworden gebouwtype? Misschien, maar nog niet helemaal. In onze tijd worden er jaarlijks meer boeken gedrukt dan ooit tevoren. In Europa worden veel bibliotheken met sluiting bedreigd, maar in andere delen van de wereld, zoals China, worden steeds meer nieuwe bibliotheken gebouwd. De verkoop van fysieke boeken neemt nog steeds toe, niet af: in 2010 werden alleen al in het Verenigd Koninkrijk 229 miljoen boeken verkocht, een gigantische stijging ten opzichte van de 162 miljoen in 2001. Of de wereld nu in de toekomst volledig op digitale boeken zal overschakelen of niet, in de tussentijd moet wel worden gezorgd voor opslagruimte voor een ongekend volume aan fysieke boeken. Wat verandert is de rol van bibliotheken, en daarmee zal ook de architectuur van bibliotheken veranderen. Het is verleidelijk aan te nemen dat deze behoefte aan verandering nieuw is; dat de vorm van bibliotheken tot voor kort relatief statisch was. De centrale stelling

van dit boek is dat dit nooit het geval is geweest: de geschiedenis van de bibliotheek is er een van voortdurende verandering en aanpassing.

Een boek over architectuurgeschiedenis staat of valt met de illustraties, dus ik was erg blij toen Will Pryce zich bereid verklaarde het hele project van begin af aan te fotograferen. Samen hebben we tweeëntachtig bibliotheken in eenentwintig landen bezocht. In mijn onderzoek naar de bibliotheekgeschiedenis heb ik talloze gelukkige uren in bibliotheken doorgebracht, waarbij ik regelmatig toegang kreeg tot ruimtes die gewoonlijk voor het publiek gesloten zijn. Er is nog steeds geen betere methode om een gebouw te leren kennen dan ernaartoe te gaan en er rond te lopen.

Geen enkele poging om een geschiedenis van duizenden jaren in één boek te vangen kan zonder een strenge selectie. Uiteindelijk heb ik alleen de bibliotheken geselecteerd die in mijn ogen het meest relevant waren voor het verhaal dat ik wilde vertellen. Het boek is in grote lijnen chronologisch van opzet, hoewel ik zo nu en dan buiten de chronologie treed om een bepaald thema uit te diepen. In alle gevallen leunt mijn werk zwaar op dat van andere specialisten en op bestaande wetenschappelijke kennis. Deze bronnen staan vermeld in de noten en de bibliografie aan het eind van dit boek. Ik hoop dat het resultaat een interessante inleiding vormt, niet alleen voor degenen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van bibliotheken en de ontwikkeling van de bibliotheekarchitectuur, maar voor iedereen die houdt van boeken en de schitterende ruimtes die door de eeuwen heen zijn ontworpen om ze te herbergen.

James W.P. Campbell

Volgende pagina

**NATIONALE BIBLIOTHEEK
VAN CHINA, 2008**
Beijing, China

Deze bibliotheek, ontworpen door het Duitse bureau Jürgen Engel Architekten, heeft een leeszaal met een min of meer vierkante plattegrond die trapsgewijs afloopt, waardoor hij met elk niveau kleiner wordt.